

Takrir-i Sükûn paravanı

TARİHİN YORUMU 2/3 Şubat 1927

Totaliter kafaların kurduğu rejimler, vicdanlara kendini kabul ettiremeyeceğini biliyor. Bu sebeple şiddete, baskıcı yöntemlere tevessül ediyor.

Tabii, durduk yerde baskı yapamıyor da, maksadına ulaşmak için türlü bahaneler arıyor, yahut fırsatları kolluyor. Yakalamış olduğu fırsatı da "lastikli kânunlar kılıfı" ile kamufle ederek tepe tepe kullanıyor.

İşte, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da aynen öyle olmuş. Muhalifleri ezmek, farklı düşünenleri ortadan kaldırmak için ya ortaya çıkacak fırsatlar kollanmış, ya da bahaneleri üretme cihetine gidilmiştir.

Son yüz yıl içindeki dahilî hadiselerin hemen tamamında bu türden entrika ve kumpasların izlerini bulmak mümkün. Misal: Bir kısmını derinlemesine araştırdığımız Koçgiri Hadisesi, Çerkes Ethem Meselesi, Ali Şükrü Bey Cinayeti, Şeyh Said ve Menemen Hadisesi, Terakkiperver Fırka ile Serbest Fırka denemeleri, Dersim, Ağrı, Zilan ve özellikle Sason İsyanı denilen düzmece olaylar zinciri, vesaire...

İşte, Şeyh Said Hadisesi sebebi, yahut bahanesi ile iki yıl önce (4 Mart 1925'te) çıkartılmış bulunan ve sayısız idam kararına kılıf mahiyetinde kullanılan Takrir-i Sükûn Kânunu hakkında Millet Meclisi'nde yeni bir görüşme açıldı. Genel kurulda yapılan konuşmalardan sonra, bu olağanüstü kânunun iki yıl daha yürürlükte kalmasına karar verildi.

Böylelikle, başlangıçta bir-iki aylık süre için kullanılacağı ifade edilen bu kânun, tam dört yıl müddetle (tâ 4 Mart 1929'a kadar) yürürlükte bırakılmış oldu.

Oysa, Şeyh Said Hadisesi 1925 senesinin Şubat ayı ortalarında başlamış ve ancak üç buçuk ay kadar devam ederek 31 Mayıs'ta nihayete ermişti.

Mayıs'ta, Diyarbakır'da Şark İstiklâl Mahkemesi kuruldu. Bu mahkeme, 15 Nisan'da yakalanıp 26 Mayıs'ta sorguya çekilen Şeyh Said ve 46 kader arkadaşı için vermiş olduğu idam kararı, 28/29 Haziran gecesi infaz edildi; asılanların cesedi, toplu halde "yeri meçhûl" bir çukura gömülerek üzeri kapatılmış oldu.

Burada söylemek istediğimiz önemli nokta şudur: Mayıs 1925 tarihi itibarıyla, devletin karşısındaki "tehlike", esasen bütünüyle bertaraf edilmiş durumdaydı.

Ancak, buna rağmen sıkıyönetim destekli Takrir-i Sükûn Kânunu, tam tamına dört yıl daha tatbik edilmeye çalışıldı.

Asıl sebep ve gaye, o günkü rejime muhalif görünen, yahut o günkü hâkim zihniyetle uyuşmadığına kanaat getirilen her kim varsa, hepsini susturmak ve çıkması muhtemel her sesi boğmaktı.

Nitekim, söz konusu kânunun uygulanması, sadece çatışmaya ve kan dökmeye sebebiyet veren Şeyh Said Hadisesi'ne münhasır bırakılmadı; siyaset ve basın-yayın camiasını da içine alacak şekilde, yurt genelinde son derece acımasız, vahşiyane bir tarzda kısımlara devam edildi.

Aynı zaman zarfında, İstanbul'da neşredilen birçok gazete cebren kapatıldı.

Ayrıca, muhalefet partisi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın merkez ve şubelerine baskınlar yapıldı. Binaların her tarafı didik didik aranarak parti mensuplarına da bir nevi gözdağı verildi. Nihayet, o parti 3 Haziran tarihli Bakanlar Kurulu Kararı'yla kat'î sûrette kapatıldı. İleriki zamanlarda ise, hemen hepsi de İstiklâl Harbi kahramanı olan parti yönetim kadrosunun başına gelmeyen kalmadı.

Sonunda, kâğıt üzerinde 4 yıllık bir ömre sahip görünen Takrir-i Sükûn Kânunu, ülke genelinde tam 20 yıl (1925-45) müddetle "temin-i sükût"a, yani farklı olan herkesi susturmaya yönelik bir kânun mahiyetinde tatbik edilmiş oldu.

Evet, totaliter kafalar ve onların şekillendirmiş olduğu rejimlerin genel karakteristik özelliği aynıdır: Muhalif olan herkesi, bir sebeple, bir bahane ile kânunlar perdesi altında ezmeye, sindirip susturmaya çalışmak.

Ama, tabii bu da bir yere kadar gider. Sonra, keser döner, sap döner ve illâ ki günün birinde hesap döner.